

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	SYFTE MED SÄKERSTÄLLANDE OCH SKÖTSEL	2
2	BESKRIVNING	3
2.1	MARKSLAG OCH NATURTYPER ENLIGT KNAS ¹	3
2.2	NATURA 2000-HABITAT ENLIGT BASINVENTERINGEN	3
2.3	NATURFÖRHÅLLANDEN	4
2.4	BESKRIVNING AV BEVARANDEVÄRDEN	5
2.5	LITTERATUR	7
3	SKÖTSEL AV OMRÅDET	9
3.1	INDELNING I SKÖTSELOMRÅDEN	9
3.2	GENERELLA RIKTLINJER FÖR SKÖTSELN	9
3.3	SKÖTSELSOMRÅDEN	15
4	FRILUFTSLIV	20
4.1	MÅL	20
4.2	ÅTGÄRDER	21
5	TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	24
6	SAMMANFATTNING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER	24

Skötselplan för naturreservatet Södra Skummeslöv i Laholms kommun

1 Syfte med säkerställande och skötsel

Syftet med reservatet är att bevara och utveckla naturvärdena i öppna sanddyner och sandhedar samt att låta löv- och blandskogar åldras och utvecklas mot ett naturskogsliknande tillstånd. Strukturer som blottad sand, växter som producerar nektar och pollen samt död ved ska finnas i en omfattning som krävs för att arter knutna till öppna sandmarker och äldre kustskogar ska kunna förekomma inom området. Syftet är även att skapa möjligheter för arter att sprida sig inom och mellan reservat och lämpliga miljöer i trakten.

Syftet med reservatet ska också vara att gynna friluftsliv och rekreation så att området blir attraktivt att besöka, både för badliv, promenader och upplevelser av naturen. Besökare ska erbjudas bra information om områdets miljöer och typiska arter, dess kulturhistoria samt anläggningar i området.

Syftet ska uppnås genom att:

- öppna sanddyner och sandhedar sköts med markstörning, röjning, bränning och andra åtgärder i den omfattning som krävs för att motverka igenväxning och för att gynna rödlistade arter,
- bergtall, vresros, havtorn och andra till området införda vedväxter avvecklas helt och lämnar plats för öppna dyner rik på blottad sand,
- naturmark och naturlig vattenregim skyddas från fysisk exploatering,
- åtgärder genomförs för att skapa mer luckighet, solbelyst öppen sand samt att gynna lövträd,
- förekomsten av död ved och gamla lövträd och tallar ökar,
- lämpliga åtgärder vidtas för att informera om och underlätta för besökare att besöka och uppleva området,
- främja forskning, vetenskapliga studier och inventeringar för att öka kunskapen om hotade arter, sanddyndynamik, naturvårdsbiologi och skötselmetoder,
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper beaktas i den löpande skötseln av reservatet,
- inom ramen för gällande beslut enligt 7 kap. 4-6 §§ miljöbalken, beakta de

Postadress	Besöksadress	E-post	Telefon
301 86 HALMSTAD	Slottsgatan 2	halland@lansstyrelsen.se	035-13 20 00

skötselråd som föreslås i aktuella åtgärdsprogram för hotade arter.

2 Beskrivning

2.1 Markslag och naturtyper enligt KNAS¹

<i>Markslag</i>	<i>Areal, ha</i>	<i>Övrigt</i>
Skog ²	30,5	Tallskog
	1,7	Lövblandad barrskog
	3,6	Triviallövskog
	0,6	Ädellövskog
	1,9	Ungskog/hygge
	3,7	Övr. skogsimpediment
Öppen mark	6,3	Substratmarker (sand)
	7,3	Övrig öppen mark
Hav	56,3	
Exploaterad mark	0,5	Vägar etc.
Alla markslag	113,6	

¹ Kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden, Naturvårdsverket.

2.2 Natura 2000-habitat enligt basinventeringen

Areal

Naturtyper fullgod naturtyp

1000 Marint vatten	ca 43 ha
1140 Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten	ca 14 ha
2100 Öppna kustdyner vid atlant- och östersjökust	ca 19 ha
2180 Trädklädda dyner	ca 17 ha

Naturtyper restaureringsmark

2100 R Öppna kustdyner vid atlant- och östersjökust	ca 21 ha
---	----------

Se kartbilaga 2I.

2.3 Naturförhållanden

Södra Skummeslövs naturreservat är beläget inom ett flackt landskap i den södra delen av Laholmsbukten. Kuststräckan är högexploaterad, största delen av kustremsan innanför den direkta sandstranden är bebyggd. Mellan det bebyggda kustområdet och motorvägen E6 gränsar åkermark. Det befintliga naturreservatet är en av de obebyggda naturmarker som återstår i området.

Markanvändning

Markerna inom naturreservatet har utgjort en del av de stora öppna sandmarkerna som fram till början av 1900-talet dominerade kustlandskapet i södra Halland. Dessa marker har åtminstone sedan slutet av 1500-talet präglats av aktiviteter som gjort att sanden blottlagts och periodvis yrt omkring. Dessa aktiviteter har varit tångtäkt, utmarksbete (med återkommande svedjebränning för att förbättra betet), uttag av virke, gräs- och ljunctorv, körning och annat slitage. Reservatet ligger på den sydvästra delen av Skummeslövs flygsandfält som 1819 hade en areal av 291 hektar. I söder gränsade flygsandfältet till Hemmeslövs och Eskilstorps flygsandfält med ytterligare 154 hektar öppna sandmarker. Västra delen av Skummeslövs flygsandfält utgörs av vad som historiskt kallats Skummeslövs tångallmänning, vilket bildades 1834, för nyttjande av tång. Tånggrätter bestämdes dock senare. Sedan 2005 har delägarna varit organiserade i Skummeslöv tångallmännings samfällighetsförening.

Sandfältet utgjordes förr av betade utmarker som brändes på våren när ljungen blivit för grov eller om det hade bildats en tjock gräsförna som försämrade betet. Markerna har även utnyttjats för småskalig sandtäkt, tångtäkt, vedtäkt, skärning av grästorv, vilket förr var vanligt på sandiga hedar, och uppläggning av båtar och fiskeredskap. Under 16- och 1700-talen överutnyttjades de sandiga markerna och flygsanden blev ett stort problem för kustbönderna utmed Laholmsbukten. Det verkar som att problemen med flygsanden kulminerade under 1700-talet och vid kartering av halländska flygsandfält 1819 anges i ett arbete från 1819 av Anton Brandberg, att Skummeslövs flygsandfält var 289 hektar stort och av medelsvår beskaffenhet (SOU 1936:30). Exempelvis Hökafältet och Snapparp klassades som fält av ”svårare beskaffenhet”.

Den resulterande sandflykten uppmärksammades av myndigheterna (men kanske inte alltid i samma utsträckning av allmogen) som ett problem. Redan Kung Fredrik av Danmark beskriver 1574 hur byn Mellby väster om Laholm "meget aff sand er forderffuit och ödelagt, huilken naar blest er, opflyger paa marken och forderfuer agger och eng saa thennd icke er brugeligt" (Sandklef 1954). Som en första åtgärd att hindra sanddriften beordrades allmogen att bygga och underhålla så kallade sandgården (vallar av ris som skulle bromsa upp den drivande sanden). Denna verksamhet kunde endast i begränsad omfattning stävja sanddriften och de öppna sandfälten förblev öppna. Diversiteten av växter under slutet av 1700-talet har beskrivits av linnélärjungen Lars Montin som anger ca 90 olika arter från "sandbackarna" och ca hälften av dessa på flygsanden. Dyngräsen var då relativt ovanliga.

Under början av 1800-talet inleddes en storskalig och organiserad plantering av sandfälten i syfte att verkligen binda sanden. I ett första skede planterades stora mängder sandrör och strandråg och under senare halvan av 1800-talet planterades också sandfälten med tall eller bergtall i stor skala. En tall inom reservatet har genom borrprov åldersbestämts till 125 år (Länsstyrelsen 1996) och förekommande tallskog har alltså sitt ursprung i dessa planteringsinsatser. På Häradskartan från början av 1900-talet anges området som barrskog men träden är markerade i ett relativt ojämnt mönster som möjligen kan indikera en viss luckighet (se bilaga 8). Det är oklart när utmarksbetet upphörde i de delar som ingår i reservatet, men sannolikt var det någon gång i början av 1900-talet.

Under 1900-talets första decennier inleddes Skummeslövs historia som badort. Vid slutet av 1930-talet fanns här flera barnkolonier, ett hundratal sommarstugor, pensionat och restauranger. Här fanns då även elektricitet, telefon, poststation och en ny väg från stationen till badorten. Sanddynerna och hedarna närmast vattnet var helt öppna med ett tätt nätverk av sandiga stigar och vägar som nyttjades av badgästerna. I dynerna och på heden fanns även många sandgropar där man sökte lä från kylande havsvindar och några vresrosbuskage fanns inte.

Under 1970- och 80-talen växte en alltmer överbeskyddande inställning fram till de öppna sanddynerna och myndighetskampanjer för att få de badande att hålla sig på stranden och att inte slita på dynerna genomfördes. Ris, tång och halm lades på fläckar med bar sand och dyngräs och vresros planterades. Dynerna och dynheden växte sedan igen alltmer och när restaureringsarbetena inleddes 2006 var de till stora delar igenvuxna med täta vresrosbuskage och unga tall- och lövskogar. Därefter har stora restaureringsarbeten gjorts inom den västra delen (strandheden) och på heden norr därom – det öppna sandhedslandskapet är på väg tillbaka.

2.4 Beskrivning av bevarandevärden

Biologiska värden

Den mest strandnära delen utgörs av sandstrand, öppna sanddyner och sandhedar med mycket höga naturvärden och här har större restaureringar med att avverka tall- och blandskogar samt att gräva bort vresrosbuskage gjorts under de senaste åren. Totalt har 34 rödlistade arter och 18 särskilt naturvårdsintressanta arter (se bilaga 3) observerats inom reservatet, varav de allra flesta förekommer i denna västligaste del och inte i den skogsklädda delen av området (gamla reservatsdelen). De unika värdena består av en stor mångfald av organismer, däribland sällsynta insekter och svampar, som har öppna sandmarker som livsmiljö. Bland insekterna kan nämnas de två akut hotade arterna *gulfläckig igelkottspinnare* och *havsmurarbi* (EN) som har ett fåtal kända förekomster i landet. De två fjärilsarterna *sandfältsledbandvecklare* och *krypvideglasvinge* (VU) är bedömda som hotade. Minst två rödlistade arter har identifierats inom den inre del av naturreservatet som varit skyddad sedan 70-talet; nämligen *kustbandbi* och *flygsandvägstekel*, liksom ett par regionalt intressanta insekter. För länge sen

förekom den sällsynta *sandödlan* (VU) i området. Avsaknaden av säkra nutida observationer talar dessvärre för att arten inte klarat av den igenväxning av sandmiljön som skett sedan 60-talet, men att miljön tidigare varit gynnsam för arten.

Sandområdena i Laholmsbuktens södra del har, till skillnad från merparten av övriga sandområden i länet, en något kalkrikare jordmån. Detta återspeglas i förekomsten av kalkgynnade kärlväxter och marksvampar. Svampfloran är unik för länet med ett flertal arter knutna till öppna områden med kalkhaltig sand. Som exempel kan nämnas de två starkt hotade arterna *fransig* och *grå stjälskröksvamp*. Även kärlväxtfloran är värdefull närvaro av ovanliga *låsbräkenarter* och med bland annat länets rikaste förekomst av *hedblomster*.

I området finns arter som ingår i flera nationella åtgärdsprogram för hotade arter bl.a. *gulfläckig igelkottspinnare*, *havsmurarbi* och *bibagge*.

Strukturer

Strukturer som är särskilt värdefulla för områdets biologiska mångfald är: öppna sandmarker bevuxna med mager gräs- och hedmark, bar sand, nektar- och pollengivande växter, dynvåtmarker, död ved (i alla miljöer; solexponerade, skuggiga, torra och blöta lägen) samt gamla och grova eller senvuxna lövträd. Ett ökat inslag av dessa strukturer kommer att medföra ökade biologiska värden.

Död ved, mest klen, finns viss utsträckning inom delar av de trädklädda områdena. Under mitten av 90-talet inventerades naturskyddade skogliga område i länet (Länsstyrelsen, 1996). Två *naturvärdesobjekt* identifierades inom det då befintliga naturreservatet (Länsstyrelsen 1996). Värdet baserades nästan enbart på förekomsten av klen död ved. *Naturvärdesobjekt 1*, som till stor del sammanfaller med skötselområde 4, består av lågvuxen gammal bergtallskog på sand med en luckig struktur och stora mängder klen död ved. Delar av denna döda ved ska få finnas kvar. Öppna sandmarker med död ved har, med dagens kunskap, dock sannolikt potential för en större biologisk mångfald än slutna miljöer med död ved.

Naturvärdesobjekt 2, vilket återfinns på dynryggarna i den östra delen av reservatet (motsvarande skötselområde delar av skötselområde 5 och 6). Värdena består av mer än 125-åriga tallar med en riklig inblandning av andra trädslag såsom björk och inslag av ung ek.

Geovetenskapliga värden

Laholmsbukten ingår i riksintresseområde för naturvård (NN19) och även dess geovetenskapliga värden är omfattande. Vid norra Mellbystrand går en tydlig skiljelinje i strandens och sanddynernas utformning. Norrut är sanden grovkorning vilket ger en lös sand och välutbildade dyner. Söderut, som i Skummeslöv, är sanden mer finkorning vilket ger en plan, fast strand och låga dyner. Laholmsbukten är en grund havsbukt med övervägande sandbotten. Fem åar mynnar i bukten och för med

sig sediment ut i havet. Det är en typisk sandvandringskust, där det finns ett direkt samband mellan transport- och omlagringsprocesserna i bukten och kustens morfologiska utformning (Länsstyrelsen, 2000). Många av de geologiska processer som skapar, påverkar och underhåller strand- och dynlandskapet finns längs hela den syd halländska kuststräckan och finns åskådliggjorda inom naturreservatet. Med föreslagna restaureringsåtgärder kommer en del av dessa processer att tydliggöras.

Kulturhistoriska värden

Inga kända fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar finns inom området. Den planerade och delvis redan påbörjade restaureringen av dynområdet kan dock ses som värdefull även ur kulturhistorisk synpunkt. Genom borttagandet av planterad bergtall och överväxta sanddynor kommer landskapet att mer likna det landskap som förekommit inom området i historisk tid. Nuvarande landskap har funnits under en förhållandevis mycket kort period.

Friluftsvärden

Naturreservatet Södra Skummeslöv och intilliggande strand- och dynområden drar årligen till sig ett stort antal besökare. Främst närboende men även turister. Detta är framför allt tydligt under sommarsäsongen då bad och strandliv lockar. Inom området finns både sandstrand och en utomhusbadanläggning (ej ingående i reservatet). Naturreservatet används redan idag flitigt för såväl promenader, cykling och naturupplevelser. Skådande av havsfågel är en annan förekommande aktivitet inom reservatsområdet.

Här finns mycket goda möjligheter att uppleva det sydhalländska kustlandskapet och dess naturtyper. Det finns också mycket goda möjligheter att genom reservatet nå ut med information om dynlandskapets värden, något som inte minst är viktigt med tanke på föreslagna restaureringsåtgärder både i detta och andra sanddynreservat längs Hallandskusten. Sammantaget måste områdets värde för rekreation och friluftsliv betraktas som mycket högt. Anläggning av en utmärkt naturstig med informationsskyltar, samt en ridstig, är angeläget.

Prioriterade bevarandevärden

Att bevara och utveckla naturvärdena i öppna sanddynor och sandhedar så att här finns gynnsamma betingelser för rödlistade arter som är beroende av denna livsmiljö. Så långt som möjligt är det angeläget att göra området tillgängligt, intressant och inbjudande att besöka även utanför badsäsongen.

2.5 Litteratur

Georgson K, Johansson B, Johansson Y, Kuylenstierna J, Lenfors I och Nilsson N-G. 1997. Hallands Flora.

Houston, J.A. et al (red) 2001. Coastal dune management, shared experience of Euro-pean conservation practice. Liverpool university press.

Houston J.A. 2008. Management of Natura 2000 habitats. 2190 Humid dune slacks. European comission.

Houston, J.A. 2008. Management of Natura 2000 habitats 2130 *Fixed coastal dunes with herbaceous vegetation (´grey dunes´). European commission.

Artdatabankens artfaktablad, www.snotra.artdata.slu.se, 2013-07-11

Artportalen. 2013-07-02. www.artportalen.se

Abenius, Johan och Larsson, Krister. 2004. *Gaddsteklar och andra insekter i halländska sanddynsreservat*. Länsstyrelsen Halland meddelande 2004:19.

Larsson, K. 2006. Skötselplan för restaurering av öppna sanddyner och hedar på Skummeslövs tångallmänning. Framtagen för Laholms kommun.

Persson, Adolf. 1959. *Ur hembygdens krönika. Spridda händelser ur Skummeslövs, Östra Karups och Hasslövs historia*.

Bengtsson, O. 2005. Manual för inventering av sanddynshabitat i basinventeringen. Naturvårdsverket.

Larsson, K. 1977: Biologisk inventering av Laholmsbuktens och Skummeslövs sanddynsreservat, Hallands län. Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen, 1996. Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995, del 1, södra länsdelen. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1996:10.

Länsstyrelsen, 2000. Områden av riksintresse för naturvård i Hallands län. Meddelande 2001:20.

Länsstyrelsen, 2012a. Hallands sandkust – en plats för både människa och natur. Informationsblad, Åtgärdsprogram för hotade arter.

Länsstyrelsen, 2012b. Skötsel gynnar biologisk mångfald på kustnära sandmarker. Uppföljning 2011 av ÅGP-åtgärder i Halland. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2012:14.

Naturvårdsverket, 2009. Åtgärdsprogram för gulfläckig igelkottspinnare, 2010–2014. Naturvårdsverket rapport 6325.

Naturvårdsverket, 2010a. Åtgärdsprogram för havsmurarbi, 2010-2014. Naturvårdsverket rapport 6341.

Naturvårdsverket. 2010b. Åtgärdsprogram för bibagge (*Apalus bimaculatus*).
Naturvårdsverket. Rapport 6378.

Naturvårdsverket, 2004. Effekter av störningar på fåglar - en kunskapssammanställning för bedömning av inverkan på Natura 2000-objekt och andra områden. Naturvårdsverket. Rapport 5351.

SOU. 1936: Betänkande med förslag till lagstiftning angående skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandfält i Hallands län. SOU 1936:30. Stockholm

SGU, jordartskartan

Lantmäteriet. 2013. Fastighetskartan.

Länsstyrelsen, 2008. Flygfoto.

Lantmäteriet. 1966. Ekonomiska kartan.

3 Skötsel av området

3.1 Indelning i skötselområden

Naturreseptatet delas in i olika delar beroende av behov av skötsel. Se kartbilaga 2D och 2E.

Namnet på skötselområdet anger vilken naturtyp som finns i området idag och huvudsaklig skötsel.

3.2 Generella riktlinjer för skötseln

Centrala begrepp

Sandmark

I denna skötselplan används begreppet sandmark som i en bred tolkning rymmer "habitat belägna på sandiga jordar". Begreppet innefattar såväl olika typer av dynmiljöer med en tydlig struktur av ryggar och svackor som mer eller mindre plana marker på sand. Vegetationen kan variera kraftigt och bestå av exempelvis öppna torra, ört- eller gräsrika marker med stor andel markblottor, torra sandhedar med större eller mindre inslag av ris, fuktiga svackor med en sluten fukthedsvegetation eller trädklädda miljöer på fuktig eller torr sand.

Sandfläckar

Med sandfläckar och naken sand avses i denna skötselplan två olika typer:

1) Mycket lätttrörlig sand. Sanden saknar helt vegetation och binds inte heller av rottrådar och liknande. Den känns mjuk att trampa i (ungefär som på en sandstrand).

2) Något mindre rörlig sand. Sanden är fastare att trampa på och genomkorsas ofta av fina rottrådar och liknande. Den kan även ha små vegetationsklädda fläckar. Sanden är dock fortfarande tillgänglig och grävbar för insekter.

I ett restaureringsskede är det i stort sett alltid sand av typ 1 som skapas men i en färdigrestaurerad sandmark är det sannolikt sand av typ 2 som dominerar på sikt.

Allmänt om restaurering och återskapande av öppna sandmarker

Restaurering och återskapande innebär i naturvårdssammanhang främst att man vid skötsel strävar efter att återställa ett naturområde till ett tidigare, mer karaktäristiskt och oftast artrikare tillstånd. Åtgärderna genomförs i reservatet för att återställa miljöer som har funnits på platsen under lång tid och som har förändrats på grund av plantering eller igenväxning.

Skötseln av sandmarker har under lång tid fokuserats på åtgärder för att motverka sandflykt. Under de senaste 15 åren har dock kunskapen vuxit fram att en mer aktiv och dynamisk skötsel krävs för att bevara karaktäristiska öppna sandmarker med höga naturvärden.

Erfarenheterna av restaurering av öppna sandmarker har kommit längre i andra delar av Europa där liknande sandmarker finns. Inom nätverket Natura 2000 finns erfarenheter och utveckling av skötselmetoder presenterade som så kallad ”Best practise” (=bästa möjliga metoder) för restaurering och skötsel av värdefulla naturtyper. Arbeten pågår också med att utveckla naturvårds- och kostnadseffektiva metoder som är anpassade för halländska förhållanden och de sandmarksarter som förekommer här. Under senare år har detta främst bedrivits inom projekt kopplade till åtgärdsprogram för hotade arter.

Restaurering av sandmark bevuxen med bergtall eller tall

Ett av skötselplanens viktigaste syften är att möjliggöra restaurering av planterat tall- och bergtallområde tillbaka till mer öppen sandmark.

För att minimera uppslag av rot och stubbskott efter avveckling av bergtall och rójningar som genomförts för att restaurera öppna sandmarker, behöver så mycket som möjligt av virke och grenar, stubbar och rötter tas bort från marken. Om uppvuxna aspar ska tas bort bör de ringbarkas och unga lövträd bör dras upp med rötterna.

Skogens värden för friluftsliv och biologisk mångfald kan öka väsentligt i framtiden genom att skötseln inriktas på att skapa en mer öppen skog med solbelysta gläntor, gamla solitärträd av tall och löv, ett ökat inslag av ek samt betydligt större volymer död ved av både löv och tall i form av lågor och torrträd.

Genomförandet av en kraftig reducering av trädskiktet i trädbevuxna sandmarker bör fördelas över en förhållandevis lång tidsperiod där kunskap om effekterna av restaureringsarbetet kontinuerligt inhämtas. Under första fasen av uppöppnandet bör luckor skapas i ett oregelbundet mönster i de trädklädda delarna. I varje lucka genomförs både avveckling av träden och störning av markskiktet på sätt som beskrivs nedan. Luckorna bör placeras så att vinden i den förhärskande vindriktningen inte får en

rak "angreppsväg" in mot de trädklädda delar eller solitära träd som man har för avsikt att behålla.

Det är viktigt att förvaltaren har en tydlig kommunikation med närboende och besökare till reservatet inför planerade åtgärder. Skyltning om planerade åtgärder vid entréer och på aktuella platser med information om hur, när och varför åtgärder ska genomföras är ett exempel, information till närboende inför röjningar i närheten av tomtgränser är ett annat.

Markstörning för att skapa och bevara bar sand samt gynna hotade arter

Skötselåtgärder för att öka andelen bar sand har hög prioritet för att gynna hotade arter. I icke restaurerade delar av stranden är den ytliga sanden, kväverik och humusblandad och täckt med vegetation och/eller gräs- och barrförna. Bar sand är ett livsvillkor för en rik biologisk mångfald i sanddyner. Sand som är mindre näringsrik växer igen långsammare. Att ny sand tillförs markytan genom vindtransport kan också kompensera försurning och kvävenedfall orsakade av luftföroreningar.

Metoder som kan användas för att öka andelen bar sand är främst uppräckning av buskar och träd, uppgrävning av vresros, röjning, slätter, bränning och bete. I täta bergtallplanteringar som avvecklas och som lämnar efter sig en tjock barrförna kan uppräckning av rötter och/eller bortschaktning av förnalagret vara en effektiv metod där man vill skapa ytor med bar sand och förutsättningar för en karaktäristisk hedvegetation.

Vinden är en naturlig faktor som flyttar sand. Tramp på stigar, ridning och bete är ytterligare faktorer som kan skapa viktig störning i den ytliga sanden.

Grävning för att skapa blottad sand bör göras fläckvis där det finns en sluten och högvuxen vegetation medan partier med magra sandhedar och en gles, lågvuxen vegetation har höga naturvärden i befintligt skick och bevaras. Det är mycket angeläget att biologisk expertis medverkar vid urvalet av partier där sandblottor ska skapas för att undvika att partier med en värdefull svamp- eller kärlväxtflora förstörs.

Åtgärdsprogram för hotade arter

I arbetet med det internationella åtagandet att stoppa utrotningen av arter tas nationella åtgärdsprogram för naturtyper och hotade arter fram i Sverige. Åtgärdsprogrammen för ljunghedar, och för de rödlistade arterna, bibagge, gulfläckig igelkottspinnare, och havsmurarbi är aktuella i reservatet. En målsättning för skötseln är att skapa förutsättningar för arterna att leva inom reservatet.

Bibaggen, i rödlistekategori nära hotad (NT) är boparasit på vårsidenbiet, vars bon bibaggens larver söker upp. Vårsidenbi samlar pollen på sälg och bygger sina bon i solexponerad finsand i t.ex. i sandfält, dynamråden och miljöer i jordbrukslandskapet. Bibaggen förekommer i Sverige främst på sandmarker i Mellansveriges inland och är i södra Sverige i första hand knuten till Hallandskustens dynamråden, bland annat i naturreservaten Haverdal, förutom i Skummeslöv. (Naturvårdsverket 2010b).

Havsmurarbiet är rödlistat i kategori starkt hotad (EN). Dess livsmiljö utgörs av kustnära, öppna sandmarker med dyner närmast stranden. Under inventeringar i åtgärdsprogramarbetet konstaterades 2000-2009 ett tiotal lokaler i Sverige varav sju i Halland och två i Skåne. Skummeslöv var en av de halländska lokalerna. Biet anlägger sitt bo i solexponerade sandfläckar i dynerna och larvkammaren kläs med söndertuggade växtdelar. Lämpliga växter för bobyggnad, troligen i första hand ängsviol, måste finnas i närområdet. Den idag mest kritiska resursen är förmodligen tillgången på pollen och i Halland verkar det vara käringtand som är den viktigaste födan för larverna. Käringtanden växer framför allt på öppna hedar innanför dynerna. (Naturvårdsverket, 2010a).

Gulfläckig igelkottspinnare, en starkt hotade art (EN), har en viktig lokal i Skummeslöv. Arten förekommer på torra, solexponerade marker med kortbevuxen vegetation och markblottor, gärna sandmarker, torrhedar, betesmarker m.m. Fjärilen är dagaktiv, normalt under första halvan av juni, men den är mycket sällan sedd. Det är lättare att hitta larven, främst soliga vårdagar när den kommit fram efter övervintringen. De mest överhängande hoten är igenväxning av artens habitat, markexploatering eller alltför hårt betestryck. De viktigaste åtgärderna som föreslås i åtgärdsprogrammet är bland annat röjningar på de strandnära lokalerna i Skåne och Halland. (Naturvårdsverket, 2009).

Bete och ridning

Hela området utgörs historiskt sett av betade utmarker och det är positivt för naturvärdena om bete kan återinföras i några delar av området. Mest lämpade för detta med hänsyn till badlivet är sandheden söder om reningsverket, mellan vägen och det befintliga reservatet. Även ridning i öppna sandmiljöer kan bidra till att skapa partier med blottad sand och motverka igenväxning och bör tillåtas i någon del om det är möjligt genomföra utan stora konflikter med friluftslivet. Möjligheten att anlägga en markerad ridstig genom området bör utredas närmare.

Strandnära marker såsom i Skummeslöv har fram till slutet av 1800-talet utgjorts av utmarker som utnyttjats för bete med nötkreatur, hästar och får i många hundra år. Bete är en naturvårds- och kostnadseffektiv skötselmetod för att hålla borta igenväxning och gynna en rik flora och därmed en rad insekter och fåglar. I skötselplanen är bete en alternativ skötselmetod som kan användas inom delar av skötselområde 3 och 4. Särskilt viktig är skötselmetoden under restaureringsfasen, för att hålla nere uppslag av lövträd. Regelbundet återkommande bete skulle dock generellt kunna gynna naturvärdena positivt.

Nötkreatur och hästar är mer lämpliga för ett naturvårdsinriktat bete än får. Får betar blommande örter selektivt vilket bland annat missgynnar nektar- och pollensamlade insekter. Om bete återinförs är det också viktigt att betestrycket inte är så hårt att det blir brist på blommande växter som producerar pollen och nektar i de öppna sandmarkerna. Betestrycket kan regleras genom fållindelning, betesupphåll under delar av sommaren eller sent påsläpp av betesdjuren.

Naturvårdsbränning och slätter

Många av de arter som lever i sandmarker är konkurrenssvaga. Det innebär att deras möjlighet att gro och leva kvar minskar om buskar och ljung breder ut sig för

kraftigt. Blommande växter som producerar nektar och pollen är i dagens landskap ofta en bristvara för vildbin, fjärilar och många andra insekter.

Effektiva åtgärder som minskar konkurrensen och som gynnar örtfloran är bränning och slåtter i partier med högvuxet gräs eller grov ljung och kråkris. Bränning eller slåtter kan utföras fläckvis i de delar av de öppna sandmarkerna där inslaget av blommande örter har en förutsättning för att öka. Målet vid skötsel av öppna hedmarker är en mosaik av hedens succesionsstadier, alltifrån tidiga stadier med blottad jord och nybrända områden, till områden med grov ljung och kråkris. Ett inslag av brandskadad och död ved gynnar också mångfalden.

Bränning ska alltid genomföras med största möjliga säkerhet där planerade brandgator och tillgång till vatten är en självklar del. I regel utförs naturvårdsbränning av gräs- och hedmark på vårvintern, framförallt under mars-april.

Vresrosbekämpning

Stora insatser har redan genomförts i den västliga delen av reservatet för att bekämpa vresros (inom ramen för LONA, Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) och Utvald miljö-projekt med Laholms kommun och Länsstyrelsen som främsta finansiärer). Några mindre områden finns dock kvar. Vresrosen är inplanterad och sprider sig mycket effektivt och bildar då täta, ogenomträngliga buskage som kväver all annan markvegetation. All vresros ska därför snarast möjligt grävas bort (inkl. rötterna) för att förhindra att den sprider sig ytterligare genom rotskott och fröspridning.

Den mest effektiva och beprövade metoden är att gräva upp vresrosorna maskinellt och att vid samma tillfälle sortera bort sand och jord från rötter och grenverk i ett sorterverk. Det organiska materialet kan antingen brännas på plats eller köras till deponi. Den sorterade sanden har ofta ett högt organiskt innehåll och ska så långt möjligt inte bredas ut på platsen. Den kan antingen läggas tillbaka längst ner i de uppgrävda groparna (på minst 1 m djup) för att sedan täckas över med ren sand, alternativt placeras samlat på en plats där den inte riskerar att gödsla värdefull öppen sandmark.

Att genomföra naturvårdsbränning innan vresrosorna grävs upp kan vara en lämplig metod för att slippa hantera stora mängder organiskt material.

Hänsyn till häckande fåglar

Ostörda häckningsplatser för vadare och andra fåglar knutna till öppna kustmiljöer är en stor bristvara utmed Laholmsbukten på grund av intensivt badliv och övrigt friluftsliv. Inom området har bland annat några par större strandpipare häckat i öppna dyner söder om reningsverket.

Särskilt den södra delen av strandheden bör därför så långt möjligt hållas fri från störningar för att ge häckande fåglar en fristad under den mest känsliga tiden som är 1 april till 15 juli. Information till allmänheten om hur man ska uppträda i denna del för att inte störa fågellivet bör finnas på plats och aktiviteter som innebär störningar

för häckfågellivet inte tillåtas. Det är därför viktigt hundar hålls kopplade i nära anslutning till människor för att inte tillåtas skrämman häckande fåglar inom reservatet. Tidigare har störningen av framförallt hundar varit påtaglig. Detta i strid med intentionerna i jaktlagen samt 16-18§-§ (2007:1150) lagen om tillsyn över hundar och katter. I och med naturreservatets införs ordningsföreskrifter för att minska störningen av hundar på vilt och friluftsliv. Dessutom med tillägget förbud mot användning av långt koppel på den öppna strandhuden. Detta eftersom användning av lång lina/koppel ur störningssynpunkt är närmast jämförbart med att ha frispringande hundar, vilket starkt skrämmer häckande fåglar. Även människors vistelse och uppträdande kan störa häckande fåglar. Vid behov kan ytterligare skyddsåtgärder därför behöva vidtas. Kommunens ordningsföreskrifter även gäller inom naturreservatet, tolkningen av vilken del som ingår i strand och dyner överlåts dock till Laholms kommun att göra.

Återintroduktion av hotade arter

Återintroduktion av hotade sandmarksarter som har funnits i området eller i denna del av länet bör övervägas om lämpliga miljöer har restaurerats och det är angeläget för att långsiktigt bevara arterna i landet. Strandsandjägare, havsmurarbi, gulfläckig igelkottspinnare, strandpadda och martorn är exempel på arter som kan vara aktuella.

Tångrensning på stranden

Tång som spolats upp på stranden är livsmiljö för många växter och djur och regelmässig bortrensning av tång från stranden ska inte ske. Tångvallar med perenn växtlighet är en natura 2000 naturtyp och bör i förekommande fall lämnas kvar. Permanent ansamlingar av tång kan dock behöva köras bort om de riskerar att bli grogrund för igenväxning av till exempel vresros. Det finns också en sannolikhet att tång som tidigare lagts i högar i dynamrådet kommer fram vid bortgrävning av vresros och behöver köras bort.

Vid stora störningar får badstranden rensas från tång av / eller efter samråd med Länsstyrelsen. Det ihopsamlade materialet får inte läggas upp i sanddynerna. Endast tillfälliga upplag kan läggas upp på stranden. Tången ska tas bort från reservatet eller föras tillbaka ut i havet senast vid badsäsongens slut. I samband med dessa arbeten eller annan skötsel får nödvändiga transporter ske inom naturreservatet utan hinder från föreskrifterna.

Harvning eller användning av andra maskinella metoder som påverkar stranden är skadliga för växt- och djurlivet och förbjudna. All form av körning på stranden och i grunt vatten, ska ske med största försiktighet och endast efter samråd med reservatets förvaltare med tanke på hotade arter och häckande fåglar.

Stigar

Genom området löper ett flertal stigar och trampet från områdets besökare har en mycket positiv inverkan på områdets biologiska mångfald genom att det skapar en mer lågvuxen och örtrik vegetation samt partier med blottad sand. Exempelvis hedblomstret är i hög grad knutet till de upptrampade stigarna i dynerna. Några fler hårdbelagda eller spångade stigar bör därför inte anläggas i reservatet, utöver en stig från stranden upp till utomhusbadet strax norr om befintlig spång. Det är angeläget att sträckningen av den nya stigen görs med stor hänsyn till svampfloran i denna del av dynerna.

3.3 Skötselområden

SKÖTSELOMRÅDE 1. Hav - ingen åtgärd

Areal 57,2 ha

Beskrivning

Ett grundvattenområde på mellan 0 – 3 meters djup. Grunda bottnar har en stor biologisk betydelse som bl. a. lek-, uppväxt- och födosöksområde för ett flertal arter. Exempelvis är de viktiga för juvenila plattfiskar. På bottnarna återfinns rikligt med sandräkor och nedgrävda i botten finns bl. a. havsborstmaskar och musslor. Cirka en tredjedel av skötselområdet blottas vid lägsta lågvatten och kan därför klassas som Natura 2000- naturtypen *1140 - Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten*. Längs kusten går ett vandringsstråk för lax och havsöring söderifrån, mot sina mål mot de halländska åarna, framförallt Stensån och Lagan.

En ledning för att leda in vatten till utomhusbadet går genom området och kan tidvis vara synlig.

Mål

Havsområdet är opåverkat av exploatering. Bibehållen eller ökad mångfald av växter och djur.

Åtgärder

Inga.

SKÖTSELOMRÅDE 2. Sandstrand - ingen åtgärd

Areal 4,65 ha

Beskrivning

Sandstrand upp till högsta vattenlinjen. Minimalt med vegetation på grund av stor omrörning. Dagvatten mynnar på minst ett ställe på stranden, nedanför reningsverket. Ett flertal skyltar finns på stranden väster om utomhusbadet. En utomhus dusch finns inom området. En stolpbarriär finns på stranden.

Mål

Öppen sandstrand som är fri från större ansamlingar av tång och högvuxen, kvävegynnad vegetation. Stranden är fri från biltrafik. Ingen onödig skyltning förekommer.

Åtgärder

- Strandstädning samt borttransport av större ansamlingar av tång endast vid behov på grund av friluftslivet.
- Bortgrävning vresros och högvuxen kvävegynnad vegetation vid behov.
- Borttagande av onödig skyltning. En hållfast men diskret stopbarriär skyddar reservatet från fordonstrafik. Bör placeras i reservatsgränserna.

SKÖTSELOMRÅDE 3. Strandhed - restaurering

Areal 12,8 hektar

Avdelningar c: 3,0 ha, d: 1,9 ha, e: 1,5 ha, f: 3,6 ha, g: 1,1 ha, h: 1,7 ha

Beskrivning

Området utgörs av sanddyner och sandhedar av både torrare och fuktigare karaktär. Ett flertal hotade arter finns i området, bland annat stjälkroksvampar och jordtungor samt gulfläckig igelkottspinnare. Typiska växter är borsttåtel, gul fetknopp, styvmorsviol, sandstarr, backtimjan, gulmåra, flockfibbla, harklöver, käringtand.

Mindre trädgångar av tall och björk förekommer exempelvis i fuktstråk i avd f, samt som en vindpinad alridå vid bäckutloppet i norra delen av strandheden.

Mål

Området domineras av lågvuxna och örtrika sandhedar med en stor biologisk mångfald. Området innehåller partier med öppen sand medan vresros, träd och buskar i huvudsak saknas. Av buskar och träd förekommer endast krypvide, enstaka martallar, en smal remsa med lågvuxen tallskog närmast reningsverket, ett mindre fuktparti med lövsumpskog samt en vindpinad alridå utmed bäcken som mynnar på stranden i norr.

Några mindre vattensamlingar finns i lägre delar av terrängen vilket kan vara en lämplig miljö för strandpadda att återintroduceras i.

Ordningsföreskrifterna säkerställer att stranden är en möjlig häckningslokal för fåglar.

Åtgärder

- Rövning/uppdragning av tall och löv vid behov. Björk kan behöva grävas/ryckas upp för att minska stubbskott.

- Bete, om möjligt initialt årligen i restaurerade delar, när lövuppslaget minskar kan man ha betesfria år. Om möjligt även bete för att bekämpa högt gräs (*Calamagrostis* i avdelning c) i kombination med bränning.
- Bortgrävning av vresrosor i områden som inte redan restaurerats eller vid behov.
- Markstörning för att skapa blottad sand vid behov.
- Bränning/slätter vid behov för att öka örtrikedomen och minska tillgången på gödslande kväve i marken.
- Några mindre, tidvis uttorkande, vattensamlingar bör grävas i de lägre partierna för att gynna strandpadda.
- Lövsumpskogen får övergå i en öppen fukthet efterhand som de äldre lövträden dör av. Äldre tallar och lövträd som dör lämnas kvar medan all ung tall och lövträd röjs bort.
- För att inte störa fågellivet är efterlevnaden av hundkopplingstvånget mycket viktigt. Tydlig skyltning som informerar besökare om de höga naturvärdena och reservatets ordningsföreskrifter kan krävas i denna del.
- Närmast reningsverket sparas en smal remsa med lågvuxen tallskog.
- En cykelparkering anläggs i anslutning till utomhusbadets entré.
- Den tidigare parkeringsplatsen framför reningsverket ska användas som tillfällig parkering till dess att permanent parkering kan anläggas. Efter detta ska området restaureras till en sandhed med höga naturvärden.

SKÖTSELOMRÅDE 4. Trädklädd sandmark - restaurering

Areal 15,6 hektar

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av den yttre delen av det tidigare naturreservatet "Skummeslövs sanddysreservat". Skötselområdet utgörs idag till stor del av en i det närmaste ogenomtränglig bergtallplantering. Inblandad mellan bergtallarna finns även ett glest bestånd av medelålders tall. I områdets norra del är tallarna äldre och här finns tendenser till kronmognad. Död ved förekommer rikligt men endast i klena dimensioner och endast från bergtall. En del gnagspår från insekter står att finna.

Fältskikt saknas i stort sett och marken är istället täckt av en barmatta. Fläckvis finns en del skogsmossor, bland annat blåmossa, *Leucobryum glaucum*. Området har en småkullig dyntopografi och fläckvis finns luckor med naken sand.

Området ger intryck av ett igenvuxet, "öppet" dynamråde. I området har ett antal sandlevande steklar noterats vilka behöver naken sand, solvarma skyddade lägen och ett pollen- och nektarrikt fältskikt för att överleva. Intill bergtallplanteringen i mer öppna

dynmiljöer har dessutom flera arter av stjälrörsvampar, jordstjärnor och jordtungor noterats vilka är beroende av öppen, kalkinnehållande sand.

Mål

Området är en halvöppen sandmark med ett glest trädskikt av tall och lövträd. Här ska finnas gott om sandfläckar. Kalkinnehållande sand ska kontinuerligt vara tillgängligt i markytens nivå. Fältskiktet ska vara varierat och örtrikt med arter från såväl den grå dynen som ris- och lavsamhällen. Det finns ett stort inslag av lövträd och mängden död ved ökar efter hand. Förekomsten av ek gynnas

Åtgärder

- I stort sett all bergtall avvecklas och grävning/schaktning genomförs enligt anvisningar under generella riktlinjer. Om behov finns kan även en del av tallen avlägsnas. Lämpligen väljs då yngre träd. En zon med tall bör lämnas runt reningsverket.
- Unga lövträd, särskilt ek, gynnas.
- Den öppna sandmarken sköts därefter enligt anvisningar under generella riktlinjer.
- Om det efter restaurering visar sig lämpligt att på någon plats skapa vattensamlingar för groddjur kan detta göras.
- En parkering samt väg fram till utomhusbadet anläggs norr om reningsverket, någonstans inom det område som utmärks i kartbilaga 2H. En bård av träd bör lämnas/få växa upp runt parkeringen för att ge ett visuellt skydd.

SKÖTSELOMRÅDE 5. Tallskog - luckhuggning

Areal 10,6 hektar

Beskrivning

Skötselområdet består av en talldominerad skog med drygt 100-åriga träd. Området är i stort sett helt krontäckt men tallstammarna står relativt glest och är därmed promenadvänligt. Enstaka träd visar tendens till kronmognad. Död ved förekommer i viss omfattning. Dimensionerna är främst medelgrova och flera olika nedbrytningsstadier finns. Gnagspår från olika vedlevande insekter förekommer relativt frekvent i den döda veden. Fältskikt förekommer fläckvis och domineras där det förekommer av kråkris. Marken är annars täckt med skogsmossor eller små fläckar med renlavar. Området har en tydlig dyntopografi men blottad sand förekommer endast i liten omfattning vid enstaka rotvältor och intill de stigar som genomkorsar området. En äldre notering av sandödlor har gjorts i skötselområdet.

Mål

Området ska på sikt domineras av trädklädd sandmark rik på åldriga tallar och död tallved. Sandfläckar ska finnas i god omfattning och kalkinnehållande sand ska

kontinuerligt finnas tillgänglig i markyt nivå. Fältskiktet ska vara örtrikt och varierat med arter från såväl den grå dynen som ris- och lavsamhällen.

Åtgärder

- Området restaureras till en relativt öppen, trädklädd sandmark genom att tall avverkas i luckor (enligt anvisningar under generella riktlinjer).
- Öppna sandområden och sandfläckar i de skapade luckorna underhålls (enligt anvisningar under generella riktlinjer).
- Om det efter restaurering visar sig lämpligt att skapa vattensamlingar för groddjur kan detta göras.

SKÖTSELOMRÅDE 6. Tallskog med lövinslag – ingen åtgärd

Areal 12,5 hektar

Beskrivning

Området består av skog av lite olika karaktär. I det nordöstra hörnet består trädskiktet av en gles äldre generation av tall och ek samt en mycket tät, ung generation av lövträd, i första hand björk men även rönn. I den sydöstra delen är skogen högstammig och domineras av björk men inslaget av tall är relativt stort. Här finns också ett betydande uppslag av ung ek och rönn. Resterande delar domineras av mogen och högvuxen tall och har ungefär samma karaktär som skötselområde 2. Död ved förekommer i liten omfattning. Fältskiktet i området är relativt välutvecklat och domineras av skogsarter som lingon, kruståtel och skogsstjärna. Här finns också ett välutvecklat bottenskikt av skogsmossor. Området är förhållandevis plant men en svag dyntopografi kan skönjas. På flera ställen utgörs gränsen mot skötselområde 2 av en markerad sluttning som möjligen är ett äldre sandgärde.

Mål

Området domineras av trädklädda sandmarker som på sikt bör vara rika på åldriga träd, både tallar och lövträd samt död ved.

Åtgärder

- Om andelen lövträd över tid sjunker, genomförs små avverkningar av barrträd i syfte att skapa luckor där lövträd kan etablera sig.

4 Friluftsliv

Naturreseptatet Södra Skummeslöv ligger i södra delen av Laholmsbukten på gränsen till Båstad kommun. Reservatet är omgivet av bostadsområden åt nära nog alla vädersträck och utgör därför en grön oas för närboende. Området är genomkorsat av flertalet stigar vilka används frekvent för promenader, motion, naturupplevelser, eller på väg ner till stranden. Landskapets tallklädda sanddyner är en spännande och vacker miljö att gå i. Den inre delen är mer kuperad, varierad i med gamla och unga träd av både tall och lövträd. Mellan delen är mer platt med mer av en ”pelarsal” av tall. Yttre skogsdelen är mer tät och snårig med bergtall, och utanför detta öppnar sig den numera restaurerade strandheden vilken ger en fin utsikt mot havet och den långa sandkusten. Området används även till viss del av ridande och det finns sedan tidigare en dialog med Länsstyrelsen om vilken ridväg som är lämplig inom det gamla reservatet.

Sandstranden inom reservatet är lik den övriga kuststräckan. Stranden som helhet är populär för bad och rekreation och även stranden inom reservatet används för detta ändamål. Det närliggande reningsverket syns dock ganska tydligt från havssidan och påverkar upplevelsen av landskapet. Icke desto mindre är naturområdet ett attraktivt område. Det finns ett antal betonganläggningar nere på stranden, i form av vattenutlopp och pumphus för reningsverket Hedhuset.

Det finns flera vägar in i naturreseptatet, från öster och söder samt via stig från norr. Inom det gamla befintliga reservatet fanns ingen officiell parkeringsplats även om parkeringsfickor bildats vid intilliggande vägar.

4.1 Mål

Området ska vara lätt tillgängligt och attraktivt för rörligt friluftsliv (badliv, naturupplevelser, strövande m.m.) så långt möjligt utan att äventyra de höga biologiska värdena. Besökarna ska erbjudas god information om områdets natur och kulturhistoria. Informationsmaterial och anläggningar för friluftslivet ska utformas så att negativa störningar för växter och djur undviks.

Såväl den generellt naturintresserade allmänheten som den specialintresserade botanisten eller zoologen skall beredas goda möjligheter att besöka och uppleva de natur- och rekreationsvärden som finns i reservatet. Inom eller i anslutning till reservatet skall också lättillgänglig information om sanddyner och deras natur- och kulturhistoriska värden förmedlas. Eftersom omfattande restaureringar föreskrivs i denna skötselplan är det av mycket stor betydelse att information om dessa restaureringsinsatser förs fram på ett pedagogiskt och lättbegripligt sätt.

4.2 Åtgärder

Generellt

Naturreseptet ska vara tillgängligt och välkomnande för besökare. Området närmast parkeringsplatsen ska fungera som en entré till reservatet.

Information

Informationsskyltar med information om områdets kulturhistoria och naturvärden ska finnas vid parkeringsplatsen och utomhusbadet. På sikt kan en mindre informationsanläggning anläggas eventuellt anslutning till utomhusbadet. Det är angeläget med en noggrann planering av det exakta läget så att inte marker med en värdefulla naturvärden tas i anspråk.

Väl underhållna informationsskyltar ska finnas. Informationstavlorna bör upplysa om områdets naturvärden och kulturhistoria samt de ordningsföreskrifter som gäller i reservatet. Skyltarna ska finnas vid parkeringsplatsen och vid reservatets naturliga entrépunkter.

I området ska det finnas väl underhållna naturstiggar och om möjligt en ridled. Stigarna kan vid behov flyttas för att åstadkomma gynnsamt markstörning (för växt och djurlivet) i fler delar av området. Informationsmaterial om värdefulla sandmarker finns vid den markerade naturstigen. Stigar och leder kan ändras eller nyanläggas vid behov.

Parkering för reservatets besökare

En större parkeringsplats och några mindre ska anläggas för reservatets besökare. En större parkeringsplats, för cirka 40 bilar, ska anläggas inom acceptabelt gångavstånd till utomhusbadet och stranden, men på en plats som är möjlig utan att skada de naturvärden som reservatet ska värna. Länsstyrelsens förslag är att reservatets parkering ska kunna ersätta den parkering som 1991 planlades på stranden. Genom att lägga den inom reservatets mark kan ändamålet tillgodoses på en lämpligare plats med tanke på de höga naturvärdena i området.

Parkeringsplatsen ska anläggas i anslutning till reningsverket eller något norr därom, området utmärks som rasterat i kartbilaga 2H. I denna del av reservatet är naturvärdena generellt låga och området ska restaureras. I närheten av Avloppsreningsverket är landskapsbilden redan störd av byggnader och det stör inte befintliga stigar i området då det idag är tät skog på platsen. Två föreslagna platser framgår av kartan varav plats A är prioriterad framför plats B för att gynna närheten till badet, i det fall att naturvärdena är likvärdiga på platsen. Strandskyddsdispens krävs då området ligger inom strandskyddsområde. Slutlig plats fastslås av förvaltaren efter dispensprövningen. Parkeringen ska smälta in i landskapet så bra som möjligt, samt skada så få befintliga och/eller potentiella naturvärden som möjligt. Dimensionerna och utformningen ska vara förenlig med reservatets syften

samt besök till olika delar av reservatet. Om hänsyn tas bör anläggandet vara förenligt med föreskifter och syfte för det befintliga reservatet.

En liten parkeringsficka ska formellt utpekas längs Hedhusvägen genom skogen. Parkeringsplatsen kan användas för besökare till den östra, skogsklädda delen av reservatet. Här finns idag en sandig yta som hittills använts som parkering för cirka fem bilar och den bör göras till en enkel men formell parkeringsficka som samtidigt hindrar körning och parkering i terrängen. Det bör även anordnas en formell parkeringsficka vid den södra gränsen, då man redan idag parkerar här (se kartbilaga H).

En cykelparkering ska anläggas i anslutning till utomhusbadets entré för att främja att närboende under sommarsäsongen använder cykel som färdmedel för att ta sig till naturreservatet eller stranden.

Tillfällig parkering

Fram tills nu har besökare parkerat väster om reningsverket på en hårdgjord yta som tagits i anspråk som parkeringsplats utan tillstånd. Hela strandområdet omfattas av strandskydd och platsen är av flera skäl inte lämplig som långsiktig parkering. Denna plats bedöms dock i nuläget vara den lämpligaste för tillfällig parkering, till dess att permanent parkering kan byggas norr om reningsverket längre in från heden. Strandskyddsdispens ska sökas för den tillfälliga parkeringen. Platsen ska så snart som möjligt återställas till naturmark då ett flertal hotade växter och djur förekommer i nära anslutning till detta område.

Tillgänglighet till Skummeslövsbadet

Tidigare har det varit möjligt att köra och parkera på norra delen av stranden fram till utomhusbadet. Då detta inte är förenligt med terrängkörningslagen, eller lämpligt med hänsyn till naturvård och annat friluftsliv i området, måste anläggningen få en mer lämpad tillfartsväg. Länsstyrelsens förslag är att en tillfartsväg till badområdet anläggs, så att en mindre parkering för funktionshindrade kan möjliggöras inom badområdet, något föreningen själv önskat. Även varustransporter kan ledas in på samma väg.

Länsstyrelsens förslag är därför att en mindre grusväg anläggs med sträckning från hedhusvägen och norrut bakom reningsverket. Vägdragningen ska samordnas med väg till reservatets parkering samt transportväg för avverkning av träd. Vägen ska inte hårdgöras samt ska avgränsas med stenar eller dylikt för att förhindra terrängkörning.

En liten vändficka kan anläggas utanför entrén för att möjliggöra vändning för varustransporter. I övrigt ska gränslinjen väl markeras för att förhindra terrängkörning. Befintligt vägservitut ska flyttas till aktuell sträckning senast när aktuell parkering är på plats.

Vägar

Befintlig markväg/stig i nord-sydlig riktning över strandheden ska markeras och hållas i gott skick för gång- och cykeltrafik. Stigen och markeringen ska vara diskret och smälta väl in i landskapet. Den ska inte hårdgöras.

Genom södra delen av området går idag en genomfartsled mellan Hemmeslöv och Skummeslöv som på sikt inte kommer att vara nödvändig att ha kvar i och med att den sk. *inre kustvägen* ska byggas mellan Allarp och Båstad kommun. Denna genomfartsled ska då, enligt tidigare beslut stängas av för fordonstrafik. Då vägen skär rakt genom partier med biologiskt mycket värdefulla sandhedar är detta ett lyft för naturområdet, men också för friluftslivet. Det försvårar även skadlig terrängkörning. Användning av vägen som gång och cykelväg är ett tänkbart alternativ. Om detta inte är aktuellt med tanke på den cykelväg som redan finns i närområdet, så tas vägen helt bort och göras om till en grusad stig. Vägfrågan bör avgöras i samråd med Laholms kommun och markägaren.

Övriga anläggningar

Bänkar finns på några ställen i dynerna. Förvaltaren ansvarar för underhåll och säkerhet för dessa anläggningar och ersätter eller omplacerar dem vid behov.

Toalett kan anläggas, och underhållas åtminstone sommartid, om besöksantalet bedöms kräva ytterligare anläggningar och resurser för detta finns. Denna bör i så fall anläggas i anslutning till entrén och parkeringsplatsen alternativt samordnas med Skummeslövsbadet eller kommunen.

En markerad ridstig skulle kunna vara positiv för naturvärdena i området om det kan genomföras utan konflikter med andra friluftssintressen. Frågan bör utredas närmare och grundas på behov och tidigare överenskommelse kring ridning i området.

Åtgärder

- Informationstavlor sätts upp på lämpliga platser såsom entrepunkter och parkeringsplatser (förslag finns i kartabilaga H). De skall innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten.
- Anläggning av parkeringsplats i anslutning till reningsverket i skötselområde 4, samt väg fram till Skummeslövsbadet.
- Anläggning av cykelställ i anslutning till utomhusbadts entré.
- Restaurering av tidigare parkeringsplats. Massor kan återanvändas för ny parkering.
- Underhåll av parkeringsplatser och andra anläggningar.
- Informationsskyltar liksom parkeringsplatser, promenadstigar och vandringsleder skall tillses regelbundet och vid behov underhållas av förvaltaren.

- Avstängning av väg och anläggning av cykel och gångväg, alternativt borttagning av väg och anläggning av gångstig.

5 Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att genomförda skötselåtgärder följs upp. Länsstyrelsen ansvarar också för regelbunden tillsyn i reservatet.

Vid omfattande skötselåtgärder såsom restaurering bör effekterna på naturvärdena följas upp. Förekomsterna av hotande arter i reservatet, särskilt de som berörs av ett åtgärdsprogram bör följas upp regelbundet och förekomsterna rapporteras till www.artportalen.se.

6. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Skötselomr.	Prioritet	Finansiering
Underhåll av anläggningar för friluftslivet	Årligen	3-6	1	Skötselanslaget
Anläggning av parkeringsplats och väg	Snarast	4	1	Skötselanslaget
Skytning /anläggning av mindre parkeringsfickor	Snarast	5,6	1	Skötselanslaget
Avstängning/borttagning av väg, anläggning av GC-väg/stig	När inre Kustvägen färdigställd	3	1	Skötselanslaget
Restaurering av hårdgjord yta framför reningsverk fd parkering	Snarast möjligt	3	2	Oklart
Restaurering och återskapande av öppen sandmark	Pågående med kontinuerlig	3, 4	1	Skötselanslaget /projektmedel
Sandmarksskötsel	Regelbundet	3, 4	1	Skötselanslaget
Anläggande av ridstig	Om möjligt	Får utredas	3	Skötselanslaget

Bortgrävning av vresros	Initial restaureringsåtgärd, därefter vid behov	3	1	Skötselanslaget
Bete	Om praktiskt möjligt	Mindre delar av 3 och 4	1	Skötselanslag/ Miljöersättning
Avveckling av bergtall	Initial restaureringsåtgärd, därefter vid behov	3	1	Skötselanslaget
Bränning/slätter	Vid behov	3	1	Skötselanslaget
Markstörning för att skapa bar sand	Initial restaureringsåtgärd, därefter vid behov	3-4	1	Skötselanslaget
Luckhuggning, skapa gläntor och död ved	Initial restaureringsåtgärd, därefter vid behov	3, 4	1	Skötselanslaget
Röjning/uppdragning av tall och löv	Vid behov	3	1	Skötselanslaget
Grävning av mindre vattensamlingar	Initial åtgärd	3, 4	3	Skötselanslaget
Brunnsröjning av ekar	Vid behov	3-5	2	Skötselanslaget
Brunnsröjning/ framhuggning av enstaka ekar	Vid behov	3-6	1	Skötselanslaget
Granröjning	Vid behov	3-6	2	Skötselanslaget
Avverkning av barrträd	Vid behov	6	2	Skötselanslaget